دەراشۆ و فێمێنیسمی ناموسی

ڕێبوار کەریمی

"نەبوونی هاوپشتیی خوشکانە لە نێوان ژناندا و لەویش واوەتر، بەشداریی ژنان لە پرۆسەی چەوساندنەوەی ڕەگەزیدا، دیاردەیەکی ئاڵۆزترە لەوەی کە لە ژێر سێبەری قورسی توندوتیژیی پیاوانەدا پەردەپۆش بکرێ"

نەبوونی "هاوپشتیی خوشکانە" بابەتێکە ڕەنگە لە هەموو کەس زیاتر نێوەندە فێمێنیستییەکان خۆیان وررووژاندبێتیان. "هاوپشتیی ڕەگەزی" یان "هاوپشتیی خوشکانە" ئەو خەونەیە کە بە درێژایی سەد ساڵی ڕابردوو، ئاواتی بزووتنەوە فێمێنیستییەکانی جیهان بووە. هەڵبەت بووژانەوەی هۆشیاریی مێژوویی سەبارەت بە چەوسانەوەی ڕەگەزیش نەبووەتە هۆی وەدیهاتنی ئەو خەونە. هێشتاش جیاوازیی چینایەتی، سیاسی، کولتووری، پەروەردەیی و تاد، دەبێتە هۆی ئەوەی ژنان نەتوانن وەکو پێویست پشتوپەنای تەنگانەی یەکتری بن. هەڵبەت کێشەکە تەنیا نەبوونی هاوپشتی نییە، ئەوەی مایەی تێڕامانە "مەیلێکی ژنانە"ی –لانیکەم بۆ منی پیاو- نامۆیە بۆ لە عەرزدانی پشتی یەکتر. دەڵێم "مەیلی ژنانە"، هەرچەند دەزانم ئەمە خەسڵەتەکی ژێنێتیکی بەو نەیارایەتییە خۆبەخۆیەی ژنان دەبەخشێ. بەڵام گەلۆ باس لە تایبەتمەندیی ژێنێتیکییە یان پێدراوێکی کۆمەڵایەتی؟

"ژنان گورگی ژنان"

بەشێك لە کەیسەکانی کوشتنی کچان لەسەر "بێشەرەفی"، لەناو کۆچەرانی نیشتەجێی ڕۆژاوا، دیاردەیەکی سەیری هێنایە ڕۆژەڤی میدیا و توێژینەوە ڕۆژاواییەکانەوە، ئەویش هاوکاری و داردەستێتیی دایکان و هاوسەران بوو بۆ سەرتیابردنی ئەندامی مێیینەی خێزانی خۆیان. ئەمە پرسیارێکی سەرسوڕهێنەرە کە بۆچی ژنان نەك هەر بەشداری لە زیندووهێشتنەوەی نەریتە زیانبەخشەکاندا دەکەن، بەڵکو هێندێك جار پشکداریش لەو تاوانانەدا دەکەن کە لەلایەن پیاوانەوە

بەرامبەر بە ژنان دەكرێن؟ یەكێك لەو فاكتەرە كۆمەڵناسانەی لەم پێوەندییەدا، ئاماژەی پێ دەكرێ، گوشاری دەوروبەرە لە كۆمەڵگە نەریتی و باوكسالارانەكاندا كە وادەكات هێندێك ژن\ دایك ببنە دارەدەستی مەرامی پیاوانەی بنەماڵە و خێڵ و جڤاك بۆ سەركوت و دەمكوتی ئەندامی مێیینەی بنەماڵە و بەگشتی كەسی هاوڕەگەزی خۆیان، لەكاتی لادان لە نەزمی ئەخلاقیی زاڵی ناو كۆمەڵدا. گوشاری دەوروبەر وادەكات كە زۆرجار ژن، بەنابەدڵیش بێ، خۆی لەگەڵ ئەو نۆرمانەدا بگونجێنێ كە دەبنە هۆی چەوساندنەوەی هاوڕەگەزەكانی خۆی. جگە لە زەختی گرووپی و گوشاری دەوروبەر، دەشێ نەبوونی هۆشیاریی جێندەرییش بە فاكتەرێكی بنچینەیی و چارەنووسساز لەم پێوەندییەدا بزانین .

هەڵبەت ئەگەر لەو جۆرە كەیسە ڕیزپەڕانەی سەرەوە بترازێ، وەكی دی توندوتیژیی جەستەیی –چ خۆبەخۆ و چ بەرامبەر ڕەگەزی دی-، ئەوەندەی لەناو پیاواندا باوە، بەهیچ شێوەیەك لەناو ژناندا باو نییە. بەڵام ئەم ڕاستییەش تەنیا تا ئەو جێیە مایەی دڵخۆشییە كە باس لە توندوتیژیی جەستەیی دەكرێ. كاتێک دێینە سەر باسی جۆرەكانی دیكەی توندوتیژی، وەك توندوتیژیی هێمایی، زارەكی، دەروونی، كۆمەڵایەتی و تاد، ئیتر پشكی ژنانیش جێیەك بۆ دڵخۆشی ناهێڵێتەوە. لە توێژینەوەیەكی نووسەری ئەم دێڕانەدا، ژنانی لە هاوسەرجیابووەوەی كوردی دەرەوەی وڵات، سكاڵایان بوو لەدەست ناوزڕان، تەنگپێهەڵچنین و تەریككەوتن لەناو جڤاكی كوردیی تاراوگەدا. هەڵبەت گازندەی سەرەكیی ئەو ژنانە لە دەست بەدگۆیی بوو لەلایەن ژنانی دیكەی هاوجڤاكی خۆیانەوە كە لەگوێن ئەوان، دەبنە هۆی پێكهاتنی وێنایەكی ناشیرین لەوانەی لە هاوسەریان جیابوونەتەوە. ژنانی بەشداربووی ئەو توێژینەوەیە بە پێداگرییەكی سەرسوڕهێنەرەوە باسیان لە ئیرەیی و "حەسادەتی ژنانە" وەك سەبەبكاری ئەو دیاردەیە دەكرد .

ئەوەی لێرەدا جێی سەرنجە دوو خاڵە، یەكەم ئەوەی كە ئەم دیاردەیە تەنیا پێوەندی بە كۆمەڵگەی كوردی یان كۆمەڵگە پەرەنەسەندووەكانەوە نییە و كۆمەڵگە مۆدێرنەكانیش دەگرێتەوە .دووەمیش ئەوەی كە، نەبوونی "هاوپشتیی خوشكانە" تەنیا پێوەندی بە چین و گرووپەكانی خوارەوە یان توێژی نەخوێندەوارەوە نییە بەڵكو توێژە بژاردەكانی ژنانیش دەگرێتەوە. لەڕاستیدا، لەو كۆمەڵگە مۆدێرنانەشدا كە یەكسانی تا ڕادەیەكی زۆر چەسپاوە، هێشتا ئەو وتەزایەی كە دەڵێ "ژن گورگی ژنە"، دیاردەیەكی دیارە و زۆر لە ژنان (لە كەسانی ئاساییەوە بگرە تا كەسایەتییە پێگەدارەكانی كۆمەڵگا) لەوە بەگلەیین كە ژنان لە دۆخە هەستیارەكاندا هاوپشتی یەكتری نین و هیچ نەبێ لەو دۆخە یەكلاكەرەوانەدا كە پیاوان "برادەرانە" پارێزگاری لە باوەڕ و بەرژەوەندییە هاوبەشەكانی خۆیان دەكەن، ئەمان نەك هەر پشتی یەكتری ناگرن، بگرە هێندێ جار هەڵوێستی پشتشكێن، دژ بە یەكتری و لە بەرژەوەندیی پایەدارمانەوەی سیستمی زاڵی پیاوسالارانەدا دەگرنە بەر. با لێرەدا وتەیەكی خانمە دەروونناسی ناسراوی فینلاندی، پرۆفیسۆر (كێلتیكانگاس یارڤینێن) بگوازمەوە. ئەو دەڵێ: "كێشەی نایەكسانی هەمیشە ئەوە نییە كە كۆمەڵگەی پیاوان زوڵم لە ژنان دەكەن، بەڵكو هێندێ جار باس لەوەیە كە ژنان خۆیان لە دۆخە یەكلاكەرەوەكاندا بەرێژەی پێویست پشتی یەك ناگرن". پرۆفیسۆر (كێلتیكانگاس) كە ئاكادێمیسیەنێكی پایەبەرزی بواری كەسایەتیناسییە، لەدرێژەدا دەڵێ: "من كە لە ئەزموونی لەمێژینەی خۆمەوە دەڕوانم، دەتوانم پڕ بەگۆڤارێ بەسەرهاتی ڕاستەقینەی ناو دنیای زانكۆ و ناوەندە زانستییەكانتان بۆ بگێرمەوە كە چۆن لە دۆخە هەستیار و یەكلاكەرەوەكاندا، ژنان پشتی خوشكانی خۆیان بەتەواوی بەتاڵ كردووە ."

(كێلتیكانگاس) بە توانجەوە دەڵێ: "لەو كاتانەدا كە پیاوان بەشێوەی سیستەماتیك دەنگی خۆیان بە

پیاوانی تر دەبەخشن، ژن ڕاست دەبێتەوە و دەڵێ؛ بۆ من ڕەگەز گرینگ نییە، گرینگترین شت بۆ من لێوەشاوەیی کەسەکەیە."!

ژنان لە مەتەرێزی پیاواندا

چەند ساڵێ بەر لە ئێستا، سەبارەت بە مژارێکی پێوەندیدار بە توندوتیژیی پیاوانە، لەگەڵ هاوڕێیەکی بەڕێزمدا کە خانمێکی فێمێنیستی ماندوویینەناسە، ناکۆکیم هەبوو. وا ڕێکەوت مژاری ناکۆکیمان لای کەسێکی سێهەم باس کرد کە ئەو کەسە خانمێکی ناودار و کارلێهاتووی بواری مافەکانی ژنانە. کەسی سێهەم لاگریی لە بۆچوونەکەی من کرد. دوای کۆبوونەوەکە لە هاوڕێ فێمێنیستەکەی خۆمم پرسی؛ ئێستا ڕات چییە؟ !وەڵامەکەی ئاوێکی سارد بوو بەسەر شانوملمدا هاتەخوار. گوتی: "جا خۆ هەر لە سەرەتاوە دیار بوو دڵی تێت چووە، بۆیە لە خۆوە پشتی بۆچوونەکەی تۆی گرت!". ڕەنگە ئەم ئەزموونە خۆکەسییەی من بۆ گشتاندن نەبێت، بەڵام ئەی لەگەڵ ئەو وتەزایانەی خوارەوە چی بکەین کە هەر یەکەیان - بە ناو و بە نیشانەوە- وتەی "دەردی دڵ"ی کۆمەڵێك لە ژنانی چالاکی بوارە کۆمەڵایەتییەکانە و نووسەری ئەم دێڕانە لای خۆی تۆماری کردوون:

- "وتوویانە؛ بۆیە لە ناو پیاواندا جێی خۆی کردووەتەوە، چونکە بەدەمیانەوە پێدەکەنێ"!
- "ئەڵێن؛ لەبەر خۆجوانکردنەکەیەتی لە ناو پیاواندا جێی بووەتەوە"!
- "جوانە، ئەگینا کەی پیاوان حیساب بۆ قسەی شتی وا ئەکەن"!
- "سووکە، ئەگینا ئاوا خۆی تێکەڵ بەو پیاوانە نەدەکرد"!
- "خوا ئەزانێ چی ئەکا، وا لە ناو پیاوانا قسەی ئەڕوا"!
- "بۆ ئەوەی پیاوان بەقسەی بکەن، ئەڵێن وەعدی شتی تر بە پیاوان ئەدا"!
- "ئەڵێن لەگەڵ چەند بەرپرسێکا پێوەندیی ژێربەژێری هەیە بۆیە ئەوەندە دەستی ئەڕوا"!

ئاشکرایە، هەر یەك لەو وتەزایانە بەسە بۆ ستیگماتیزەکردن و شکاندنی کەسایەتیی مرۆڤێکی ژن لە کۆمەڵگەی ئێمەدا. سێ شت لەو پەیڤانەی سەرەوەدا شیاوی سەرنجن: یەکەم، هەردوو لایەنی باسەکە

لە ژنانی چالاکی ناو کۆمەڵگەن، دووەم، هەردوولایەن لە نزیکەوە یەکتر دەناسن، سێهەمیش نیگایەکی قورسی سێکسیستییە کە بەسەر ئەو تۆمەت و واتەواتانەدا زاڵە. ئەوەش بدرکێنم کە لەو وتانەی سەرەوە، دوویان وتەی کەسانی دانیشتووی دەرەوەی وڵاتن، ئەوانی تر وتەی خانمانێکی چالاکی دانیشتووی باشوور و ڕۆژهەڵاتی کوردستانن .هەڵبەت ئەوەی منی هاندا لەم بارەیەوە بەدەنگی بەرز ڕابمێنم، نموونەیەکی تازەترە: ژنە شاعیرێکی ناسراوی هاوچەرخ، دوای ساڵانێ دووری، لەم ماوەیەدا گەڕایەوە باشووری کوردستان. دەرکەوتنەوەی ئەو ژنە شاعیرە و پێ نانەوەی بۆ ناو پانتایی گشتی، بوو بەهۆی ئەوەی کۆمەڵێك خانمە فێمێنیست لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە بەشێوەیەکی نائاسایی لێی بێنە دەنگ. ئەو شێوە دەملێکردنەوەیە وەك هەوڵدانێك دەهاتە بەرچاو بۆ دەمکوتکردن. وەك بڵێی بیانەوێ بە زەبری هێزی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان ئەو خانمە لە نێوان دوو بژارەدا سەرپشك بکەن: وردوخاشکران یاخود دەمداخستن و گەڕانەوە بۆ دەرەوەی پانتایی گشتی. بەوەدا کە ماوەی ١٠ ساڵ بوو کەیسی ژیانی تایبەتی ئەو خانمە شاعیرە - کەم تا زۆر- هەڵپەسێردرابوو، دەریدەخات کە گرفت لەگەڵ کەیسی ژیانی تایبەتی ڕابردووی ئەو ژنە شاعیرە نییە – ئەگینا لەو ماوەیەدا دەرفەت زۆر بوو بۆ وەردانەوەی ئەو باسە -، بەڵکو "کێشە گەورەکە" ئەوەیە کە ناوبراو پێی ناوەتەوە ناو پانتایی گشتی! لێرەدا دەراشۆ (واتە، ژنی بێحەیای زماندرێژ) لە پێوەندیی لەگەڵ پانتایی گشتیدا مانا پەیدا دەکا.

لەڕاستیدا، وەك دەبینین، لە هەموو ئەو کەیسانەی سەرەوەدا مۆرکی دەراشۆیی لەناوچاوانی ئەو ژنانە دەدرێ کە پێ دەنێنە ناو پانتایی گشتی و سەرەتاتکێ بۆ ناو ئەو هەرێمە قەدەغانەی ژیانی کۆمەڵگا دەکەن کە نێرسالاری بە ژنانی ڕەوا نابینێ. بەکارهێنانی ئەم مۆرکە چەکی هەمیشەیی پیاوسالاری بووە بۆ چەسپاندنی ئەخلاقیاتی باو. ئەوەی لێرەدا و لەم پێوەندییەدا من دەمەوێ وەك دیاردەیەك لێی بدوێم، تایبەتمەندییەکی سەیر و ترسناکە لەو حاڵەتە ئاماژەپێکراوانەی سەرەوەدا، ئەویش قەزاوەتی ئەخلاقیی چەواشەکارانەیە لە پێگەی ژنێکی وشیاری خاوەن پرێنسیپەوە. بەواتایەکی تر، ئەو کەسەی خەریکی ناوزڕاندن و شکاندنی ژنێکی ترە، دەیەوێ وا نیشان بدا کە ئەو لەوە تووڕەیە ژنی بەدگۆییلێکراو، وەك ئەو، خاوەن پرێنسیپ نییە .پرێنسیپەکەش چیە؟ ئەوەی کە ژن سەنگی خۆی لە بازاڕی پیاوسالاریدا بپارێزێ! بەواتایەکی تر، هێندێ ژنی فێمێنیست، بۆ ئەوەی بەهای ژن لە بازاڕی پیاوسالاریدا هەرزانفرۆش نەکرێ، دێن بۆ خۆیان ئەخلاقیاتی نێرسالارانە، ئەویش لە سێکسیستیترین شێوەی خۆیدا، بەرهەم دەهێننەوە .

من ئەم هاودژییە ناو دەنێم "فێمێنیسمی نامووسی"، هاودژییەك کە خۆی لە داوەرییەکی نالێبووردانە و دواجار تەنگپێهەڵچنینی ژنانی چالاك لەلایەن خودی خانمانی یەکسانیخوازەوە دەبینێتەوە. من لەم نووسینەدا هەوڵ دەدەم ئەم مژارە لە ڕێی بەکارهێنانی چەمکی "فێمێنیسمی نامووسی"یەوە تاووتوێ بکەم. بۆیە چەمکی فێمێنیسمی نامووسی بەکاردەهێنم، چونکە ئەکتەرانی ئەم گەمەیە، لەلایەکەوە لە سەنگەری بەرگری لە یەکسانی و بەها فێمێنیستییەکانەوە خۆیان دەنوێنن، واتە باس لەوانەیە کە خۆیان بە بژاردەی بواری یەکسانیخوازی دەزانن و، لەلایەکی تریشەوە، جۆرێك مامەڵەی نامووسیانە لەگەڵ پرسی ژن دەکەن، کە وەك لە درێژەی ئەم وتارەدا ڕوونی دەکەمەوە، هیچ نییە بڕەودانێکی ژنانە نەبێ بە نێرسالاریی زاڵی نێو کۆمەڵگە .

فێمێنیسم و تێڕوانینی نامووسی

ئەوەی لەم نووسینەدا من وەك فێمێنیسمی نامووسی لێی دەدوێم، ئاماژە بە دیاردەیەکی کۆمەڵایەتییە نەك هێڵێکی فکری. فێمێنیسمی نامووسی هێمای هەڵسوکەوتێکی نامووسیانەیە لەگەڵ ئەو بەهایانەی یەکسانیخوازانی کۆمەڵگەی ئێمە خەباتی بۆ دەکەن. ئەم تێڕوانینە نامووسیانەیە تایبەتمەندییەکە کە زۆرتر بە هەڵسوکەوتی بەشێك لە خانمانی چالاکی یەکسانیخوازەوە دەبینرێ. با پێش هەموو شتێ ئەوە ڕوون بکەمەوە کە مەبەستی من لە "تێڕوانینی نامووسی" لە پێوەندی لەگەڵ فێمێنیسم یان هەر ئیسم و ڕوانگەیەکی فکریی دیکەدا چییە .مەبەستی من لە "تێڕوانینی نامووسی" ئەوەیە کە مرۆڤ بۆچوونێك، باوەڕێك یان بەهایەکی دیاریکراو لە خۆی بەرزبکاتەوە بۆ بەرزترین ئاست و، بیکات بە هەوێن و مەحەکی نرخاندنی بوونایەتیی کۆی شتەکانی تر. زاتگەرایی و گشتاندن دوو تایبەتمەندیی بنچینەیی ئەم چەشنە تێڕوانینەن، تێڕوانینێك کە دەشێ لە زۆر لە کایەکانی ژیانی کۆمەڵگەدا ڕەنگ بداتەوە. گرێدانەوەی تێڕوانینی نامووسی بە سێکسواڵیتەوە تەنیا یەکێکە لە ڕەهەندەکانی ئەم جۆرە ڕوانینە، جا گریمان لە کۆمەڵگەی ئێمەدا زاڵترین ڕەهەندیشی بێت. لێرەوە، دەشێ "شەرەفپارێزی"ی پیاوسالارانەی باوی ناو کۆمەڵگەی کوردەواری تەنیا وەك یەکێك لە لێکەوتەکانی "تێڕوانینی نامووسی" بنرخێنین .سیاسەت پانتاییەکی دیکەی وازیکردنی ئەم جۆرە تێڕوانینەیە، یەکسانیخوازی پانتاییەکی تر ..

لەم ڕوانگەیەوە، من پێموایە بەشێك لە خانمانی چالاکی بواری مافەکانی ژنانی ناو کۆمەڵگەی ئێمە، هێندێ جار مامەڵەی نامووسیانە لەگەڵ بیروباوەڕەکانی خۆیان دەکەن. یان وردتر بڵێم، مامەڵەیەکی ماکسیماڵ (لانیزۆری) لەگەڵ بەها فێمێنیستییەکانیان دەکەن، ئەویش نەك بۆ حاڵی ڕەگەزی بەرامبەر – وەك چۆن لە شەرەفپارێزیی نەریتیی کۆمەڵگەی ئێمەدا باوە- بەڵکو بۆ حاڵی هاوڕەگەزەکانی خۆیان .بەوەشەوە وێکچوونێکی زۆر لە نێوان ئەم جۆرە نامووسگەراییە فێمێنیستییانە و شەرەفپارێزیی نەریتیی ناو کۆمەڵگەی ئێمەدا بەدی دەکرێ: وەك چۆن مرۆڤی دەمارگرژی پیاوسالار پێیوایە شەرەف بۆ گفتوگۆ و مامەڵە لەسەرکردن نابێ، لای ئەم خانمە چالاکانەش پرێنسیپەکانی یەکسانیخوازی کارەکتەرێکی نامووسییان پێ دەبەخشرێ (واتە، بە تێڕوانینێکی نامووسییەوە مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێ). وەك چۆن تەمەنێك "ژیانی شەرافەتمەندانە" ناکاتە پاساوی بچووکترین لادانی مرۆڤ لە کۆدەکانی شەرەف، بەهەمان شێوە فێمێنیسمی نامووسیش، تاکە لادانێك لە کۆدە نەنووسراوەکانی ڕەفتاری فێمێنیستانە دەکاتە مایەی زەربی سفرکردنی هەموو کەسایەتیی ژنی بەرغەزەبکەوتوو. لە کولتووری شەرەفپارێزی زاڵدا ژن دەبێتە مایەی شەرمەزاری (تەنانەت ئەگەر قوربانیی لاقەکردنیش بووبێت)، لە تێڕوانینی نامووسیی ئەم یەکسانیخوازانەشدا، ئەوەی جێی ڕەخنەیە کەسایەتییە نەك ئەو بەستێن و کۆنتێکستەی کەسایەتی تێیدا ڕۆڵێکی نەخوازراوی بەرکەوتووە. قوربانیی بەرغەزەبکەوتووی کولتووری شەرفپارێز، کەسێکە کە دەکەوێتە بازنەی خزمایەتی و پێوەندیی خوێنییەوە، شمشێری ڕقی فێمێنیسمی نامووسیش بۆ ئەوانە دادێتەوە کە زایەند پێکیانەوە کۆدەکاتەوە، واتە ژنان خۆیان. لەڕاستیدا، مامەڵەی فێمینیستە نامووسییەکان لەگەڵ ئەوانەی لە هێڵی وێناکراوی ئەوان لایانداوە، وەك مامەڵە لەگەڵ لادەرێکە، لادەرێکی خائین بە ژن و ژنایەتیی یەکسانیخواز .

فێمێنیستی نامووسی بە ڕواڵەت لە پێگەی یەکسانیخوازێکی کۆڵنەدەرەوە پارێزگارییەکی شێلگیرانە لە پرێنسیپە فێمێنیستییەکان دەکا، بەڵام لە کردەوەدا بە چەندین شێوەی زەق بەشداری لە بەرهەمهێنانەوەی

پێوەندییە هەنووکەییە نابەرابەرەکانی دەسەڵاتی ناو کۆمەڵگەدا دەکاتەوە: لەلایەکەوە بەهۆی خۆئیفادەکردنییەوە بەهۆی هەمان ڕێتۆریك و ڕەوانبێژییەوە کە بەشێك لە کۆی دەزگای ئەخلاقیاتی باوکسالارانەی زاڵی ناو کۆمەڵگەیە ئەم، پێ بزانێ یا نا، خەریکی بەرهەمهێنانەوەی هەمان ئەخلاقیاتی زاڵە. دووەم، بە هۆی ڕەچاوکردنی "ستراتیژی وردکردن"ەوە، کە وا دەخوازێ فۆکووسی بخاتە سەر بوونایەتی تاکێکی مێیینەی دیاریکراو، دواجار دەروازەیەکی نوێ بۆ پەلاماردان و ژێرپرسیارخستنی کەسایەتیی حەقیقیی کۆی ژنە پێشەنگەکانی ناو کۆمەڵگە، وەك ئەکتەرێکی کۆمەلایەتیی جددی، دەکاتەوە)ئەمەش بەو هۆیەوە کە لە بری ڕەخنەگرتن لە بیرۆکە و باوەڕێکی دیارکراو، یان گەڕان بەدوای هۆکارە فرەجۆرەکانی ئەودیو ڕەفتاری کەسی ڕەخنەلێگیراو، هەموو وزەی وێرانکەری دەخاتە سەر شکاندنی کەسایەتیی رەخنەلێگیراو). دواجاریش هەر بەهۆی ئەم ستراتیژی کەسایەتیشکێنانە-ی هەڵسوکەوتەوە، دەبێتە هۆی ڕووشاندنی سیمای گوتاری فێمێنیستیی باوی ناو کۆمەڵگە و لەوێوە، بەرهەمهێنانەوەی ڕەوایەتی بۆ گوتاری زاڵی پیاوسالارانە. لەڕاستیدا، بەپێچەوانەی ئەو پرێنسیپە ڕۆمییەی کە دەڵێ "پەرت کە و زاڵ بە"، ئەنجامی بەکردەوەی دیاردەی فێمێنیسمی ناموسی بریتی دەبێ لە "خۆ پەرت کە، با ئەویدی زاڵ بێ!"

فێمێنیسمی ناموسی و ئەخلاقیاتێکی دووفاقە

هەڵبەت کێشەی فێمێنیسمی ناموسی تەنیا لەوەدا نییە کە مامەڵەیەکی زاتخوازانە لەگەڵ چەمك و بنەما ئایدیۆلۆژییەکان دەکا .فێمێنیسمی ڕادیکاڵیش خاوەن ڕوانگەیەکی زاتگەرایانەی بەهێزە، بگرە فێمێنیسمی ڕادیکاڵ باسکی وای تیایە کە بەجارێ ئەگەری ڕێتێچوونی پێکەوەژیانی یەکسانانەی ژن و پیاو دەبەنە ژێر پرسیار و خوازیاری دوورەپەرێزیکردنی یەکجارین لە پیاوان. ڕەنگە فێمێنیستە ناموسییەکان بەم ڕێژەیە ڕادیکاڵ نەبن، بەوەشەوە، ئەوانیش "سیستەمی پیاوسالاری" وەك چاوگی نابەرابەری و ئامیانی ئەو پێوەندییانەی سوڵتە دەزانن کە دواجار چەوسانەوەی ژنانی لێ دەکەوێتەوە. جیاوازییەکی بنچینەیی نێوان فێمێنیسمی ناموسی و فێمێنیسمی ڕادیکاڵ ئەوەیە کە هەرچەند فێمێنیسمی ناموسیش باس لە سیستەمی دەسەلات و پێوەندییە ئاڵۆزەکانی ناو کۆمەڵگە لەسەر بنەمای پێشگریمانەی دەسەڵاتدارێتیی پیاو دەکات، بەڵام لە کردەوەدا فێمێنیستە ناموسییەکان نەك هەر وشیاری و وریاییان بەرامبەر بە ئۆینەکانی ئەو سیستەمە ئاڵۆزەی دەسەڵاتی پیاوانە تێدا بەدی ناکرێ، بەڵکو بە ئاسانی دەکەونە خزمەتی ئایدۆلۆژیا و بگرە بەرژەوەندییە مەیدانییەکانی هەمان سیستەمی پیاوسالار کە خۆیان ڕەخنەی لێ دەگرن. ئەمەش کەتنێکە کە تەنیا مامەڵەی ناموسیانە لەگەڵ بەهاکان، بەو بوونەوەرە فێمێنیستانەی ئێمەی دەکا .

هەڵبەت وەك چۆن ڕەفتاری ناموسیانە (بۆ وێنە ئەوەی شەرەفپارێزیی پێدەڵێن) بەزۆری هەڵگری دووفاقییەکی ئەخلاقییە، فێمێنیسمی ناموسیش سەرەڕای ئەو زاتگەراییە توندئاژۆیانەی، ناتوانێ لەو جووتفاقەییە ئەخلاقییە دەرباز ببێت. با ئەم خاڵە گرینگە ڕوونتر شی بکەمەوە :ئەخلاقیاتی نێرسالارانەی ناموسگەرا پشت بەو جووتفاقەییە دەبەستێ کە بە ڕواڵەت جاڕی یۆنیڤێرساڵبوون و گشتگیربوونی بەها و نۆڕمە ئەخلاقییەکان دەدا، کەچی لە کردەوەدا ئەوە تەنیا ژنانن کە دەبێ تەبا لەگەڵ ئەو بەها و نۆڕمە گشتگیرانە ڕەفتار بکەن، هەر بۆیە بچووکترین پەڵەی ژیانی ژنێك دەکرێ بە بەڵگەی ژێرپرسیارخستنی تەواوی کەرامەت و کەسایەتی و کارنامەی ژیانی ئەو. لەبەرامبەردا،

ڕێکەوتنێکی نەنووسراوی پیاوانە هەیە کە عەیبەی پیاو دەکاتە شتێکی ڕێژەیی، هەر بۆیە لادانەکانی پیاو سەرنج ڕاناکێشێ و بە ئاسانی بێدەنگی لێ دەکرێ. ئەوەی کە عەیبەی پیاو نابینرێ بەڵام چاوەڕوانیی ئەوە دەکرێ کە ژنەکان و بەتایبەتی چالاکانی بواری مافەکانی ژنان فریشتەی بێ عەیب بن، ڕێك ئەو دۆخەیە کە فێمێنیسمی ناموسی دەکاتە چۆغەسووری بەر لەشکری سیستەمی چەوسێنەری نێرسالار، چونکە موتڵەقگەرایی فێمێنیسمی ناموسیش تەنیا بۆ کوتانەوەی سەر و دەمکوتکردنی ژنە نەخوازراوەکانە. لەڕاستیدا فێمێنیسمی ناموسی بەرهەمی جۆرێکی تر لە دەروونیکردنی ئەو ئینزباتە ئەخلاقییەیە کە نێرسالاریی زاڵ سەپاندوویەتی. لێرەوەیە کە فێمێنیسمی ناموسی دەبێت بە دەسکەلای بەرهەمهێنانەوەی هێژمۆنیی پیاوسالارانەی زاڵی ناو کۆمەڵگە. واتە لە جیاتی ئەوەی لەبەرامبەر ناموسگەرایی جووتفاقەی نێرسالارانەی زاڵدا، بەدیلی خۆی لەسەر بنەمای ڕێژەییخوازییەکی ئەخلاقی پێناسە بکا، لەڕێی مامەڵەیەکی موتڵەقگەرایانەی بێڕەحمانەوە لە گەڵ ژنان خۆیان، دیسان دەکەوێتەوە داوی ڕەوایەتیدانەوە بە گوتاری هەمان نێرسالاریی زاڵ و، دەبێتە تەواوکەری نەخشەڕێکەی .

وتەی کۆتایی

نەبوونی هاوپشتیی خوشکانە لە نێوان ژناندا و لەویش واوەتر، بەشداریی ژنان لە پرۆسەی چەوساندنەوەی ڕەگەزیدا، دیاردەیەکی ئاڵۆزترە لەوەی کە لە ژێر سێبەری قورسی توندوتیژیی پیاوانەدا پەردەپۆش بکرێ. ڕەفتاری ناڵەباری ژنان لەگەڵ هاوڕەگەزەکانیان، دیاردەیەکی فرەفاکتەرە و ڕەهەندی فرەلایەنی هەیە. بەشێ لە ژنان پێیانوایە باسکردن لەم دیاردەیە قەدری خەباتی یەکسانیخوازانەی ژنان دەهێنێتەخوار و نەیارانی خەباتی یەکسانیخوازانە پێی دڵخۆش دەبن .هەڵبەت خۆبواردنیش لەم باسە، ئاوەکەی هەر دەچێتەوە ناو ئاشی سیستەمی زاڵەوە. بەبڕوای من سروشتی ڕزگاریخوازانەی فێمێنیسم وا دەخوازێ کە چالاکانی ژن، بوێرانە و لێبڕاوانە، شانبەشانی ڕەخنەگرتن لە توندوتیژیی پیاوانە بەرامبەر بە ژنان، کار بۆ وەردانەوەی خەسارناسانەی ئەو ستەمە شاراوەیەش بکەن کە ژنان خۆیان لە یەکتریی دەکەن. فێمێنیسمی ناموسی لەو مژارە گرینگانەیە کە دەبێ لەم پێوەندییەدا بدرێتە بەر نەشتەری ڕەخنە. لە زۆر لە وڵاتانی پێشکەوتوو، باس لە "پلەی سفری لێبوردەیی (zero tolerance) "بەرامبەر توندوتیژیی پیاوان دژی ژنان دەکرێ. دەبێ دیاردەی پیاوان بەیەکترخۆشکردن، سووکایەتیی سێکسیستیانە و شکاندنی کەسایەتیی ژنانی چالاك لە لایەن هاوڕەگەزەکانی خۆشیانەوە ، "پلەی سفری لێبوردەیی" بەرامبەر پەیڕەو بکرێت. هاوپشتیی خوشکانە، بەبێ کولتوورسازییەکی شێلگیرانە و "خەباتێکی ناوخۆیی درێژخایەن" لە لایان ژنان خۆیانەوە، هەرگیز نایەتەدی .

سەرچاوە: ماڵپەڕی ڕووداو